

INSTYTUT ROZWOJU MIAST

ul. Cieszyńska 2
30-015 Kraków
www.irm.krakow.pl
NIP: 677-22-01-345

Wyznaczanie obszarów zdegradowanych w polskich gminach - stan zaawansowania

dr Aleksandra Jadach - Sepioło
dr inż. arch. Bogna Krystek - Kucewicz

IV KONGRES REWITALIZACJI MIAST
XIV KONGRES MIAST POLSKICH

Wałbrzych 19-21 września 2016 roku

INSTYTUT ROZWOJU MIAST

ul. Cieszyńska 2
30-015 Kraków
www.irm.krakow.pl

NIP: 677-22-01-345

Plan prezentacji:

CZĘŚĆ I

Metodologia badań przeprowadzonych przez IRM nad stanem zaawansowania gmin w zakresie delimitacji obszarów zdegradowanych i obszarów rewitalizacji

CZĘŚĆ II

Zarys wyników badań

CZĘŚĆ III

Wnioski i rekomendacje dla gmin w zakresie wdrażania nowego podejścia do rewitalizacji w okresie 2016-2023

UWARUNKOWANIA PRAWNE:

wprowadzenie „wytycznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020” oraz ustawy o rewitalizacji → nowe podejście do rewitalizacji;

Gminy posługują się różnymi typami wskaźników:

- stosowanymi powszechnie,
- powtarzającymi się dla grup gmin (np. przemysłowych, popegeerowskich),
- specyficznymi dla pojedynczych gmin.

UWARUNKOWANIA CZASOWE:

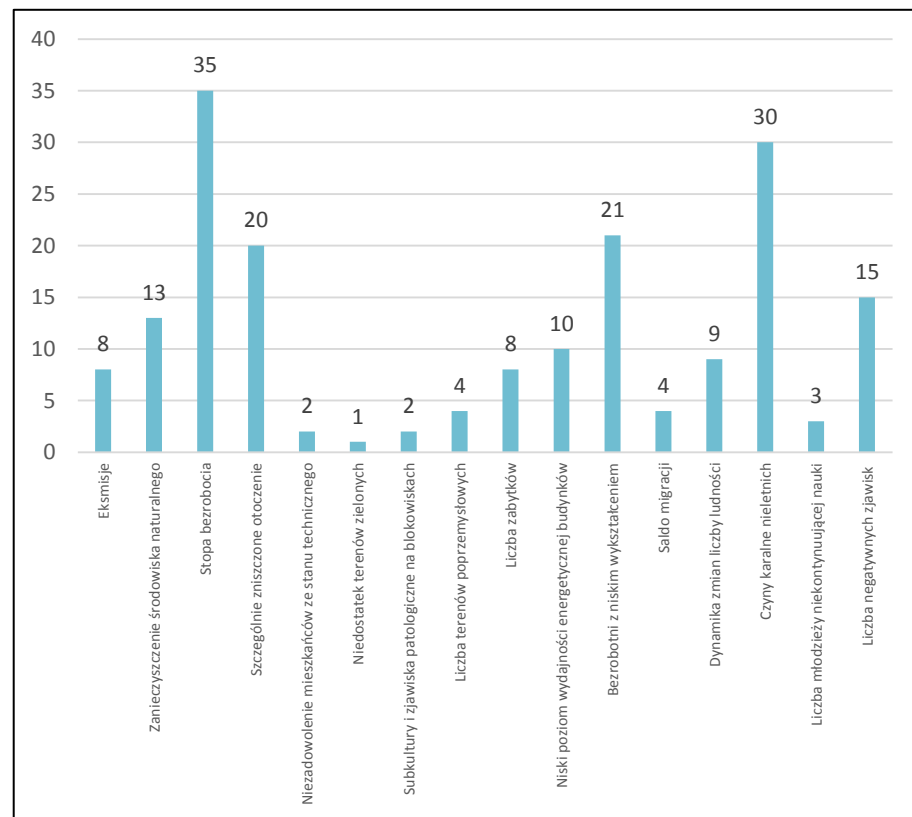
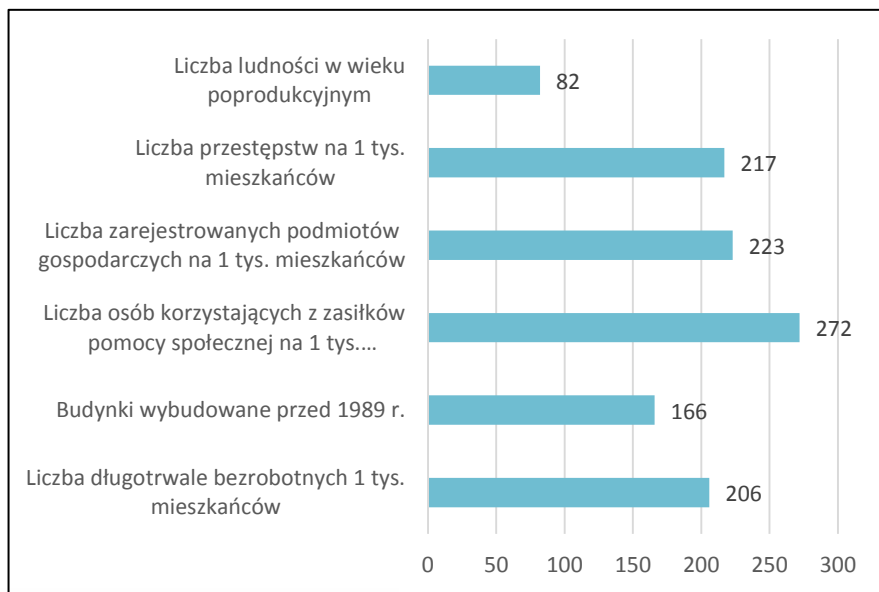
gminy są na początku drogi do wyznaczenia obszarów zdegradowanych i obszarów rewitalizacji → adekwatne do kryzysu wyznaczanie obszarów rewitalizacji

UWARUNKOWANIA PROGRAMOWE:

jedną z podstawowych zasad programowania i prowadzenia działań rewitalizacyjnych jest dobór interwencji „szytych na miarę”

KRÓTKIE SPOJRZENIE WSTECZ:

Najczęściej i najrzadziej stosowane wskaźniki w latach 2007-2013 wyrażane liczbowo dla obszarów przeznaczonych do rewitalizacji:

CEL BADANIA

1. ocena wykorzystania przez gminy możliwości indywidualnego podejścia do wyznaczania obszarów zdegradowanych i obszarów rewitalizacji
2. wskazanie stanu degradacji identyfikowanego przez polskie gminy
3. upublicznienie wyników badań w ramach geoportalu Obserwatorium Polityki Miejskiej (OPM) i konstrukcja indeksu

ZAKRES RZECZOWY BADANIA

Katalog sfer degradacji wymienionych w KPM (społeczna, gospodarcza, techniczna), poszerzony o sferę funkcjonalno-przestrzenną i środowiskową do pełnego katalogu sfer wymienionego w art. 9 ust. 1 ustawy o rewitalizacji

ZAKRES PODMIOTOWY

915 gmin (gminy miejskie, miasta na prawach powiatu, gminy miejsko-wiejskie), w tym małe, średniej wielkości i duże.

ETAPY BADANIA (marzec – lipiec 2016 r.)

I ETAP - testowy (na przykładzie 42 gmin województwa pomorskiego)

II ETAP (na przykładzie 873 gmin na terenie całego kraju)

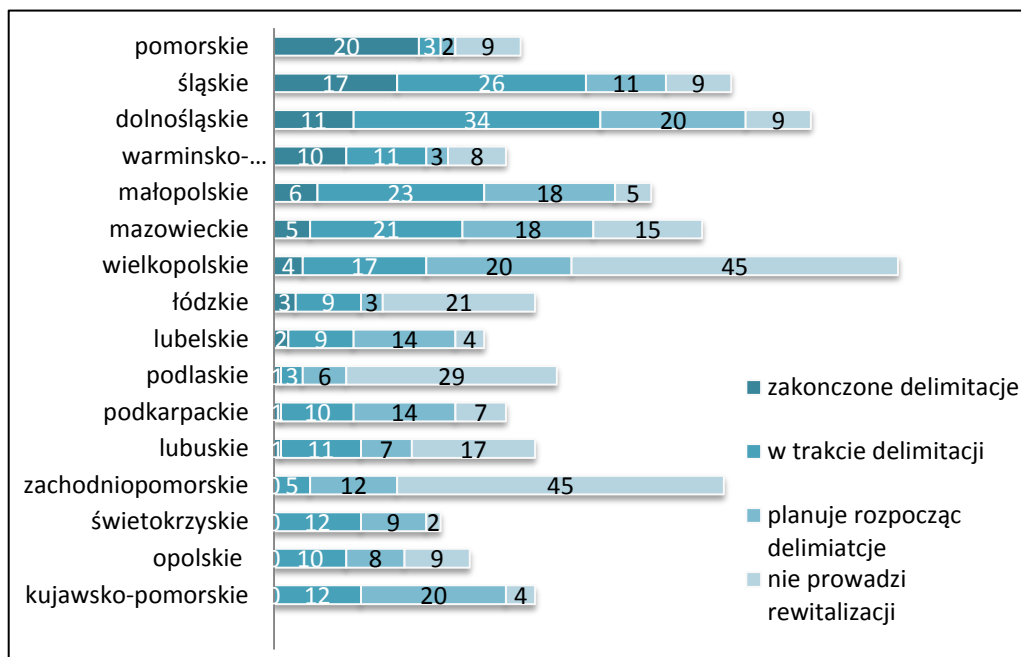
BADANIE SKADAŁO SIĘ Z

1. ankiety przekazanej w formie elektronicznej (ew. papierowej) gminom oraz pomocniczo z:
 1. wywiadów / rozmów telefonicznych przedstawiających badanie i zapraszających do niego osoby odpowiedzialne za rewitalizację w gminach,
 2. analizy materiałów źródłowych, programów rewitalizacji, raportów z delimitacji i programów rewitalizacji przekazanych przez gminy lub pozyskanych ze strony internetowej gmin.

WYNIKI

W formie zestawień, schematów, tabel, w tym:

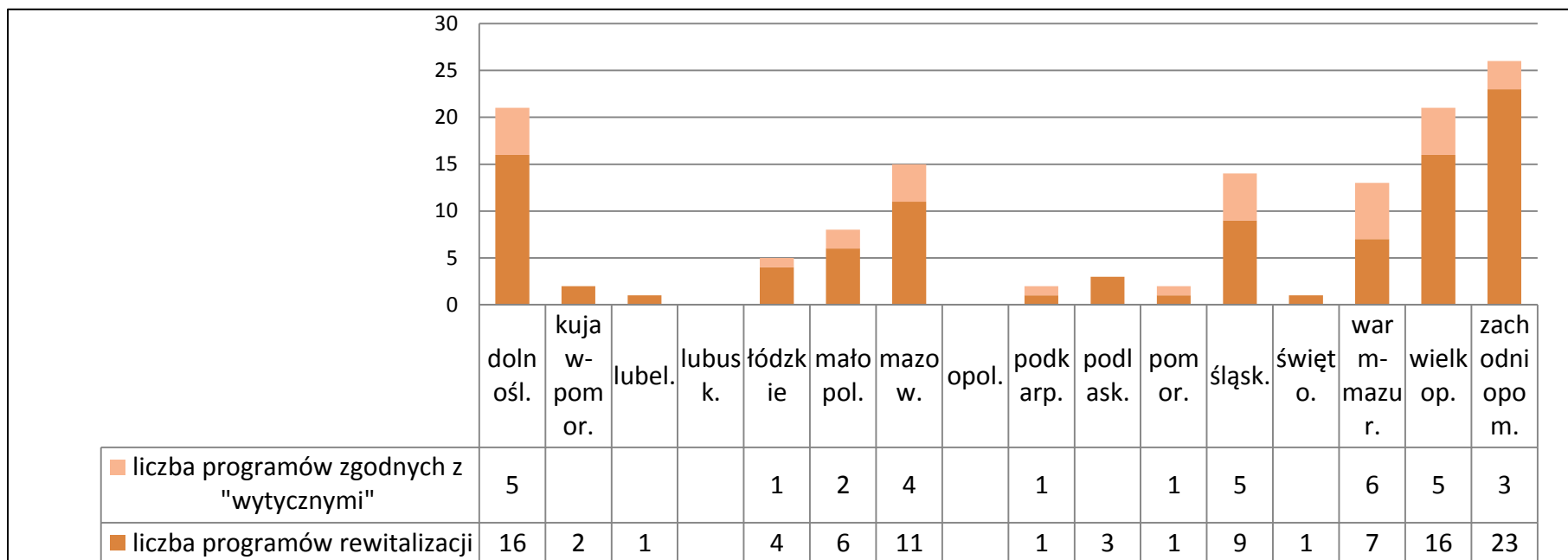
1. **RANKINGÓW** najczęściej stosowanych wskaźników w gminach i w poszczególnych województwach
2. **RANKINGÓW** powierzchni i liczby ludności zamieszkującej obszary zdegradowane i obszary rewitalizacji

ANKIETA DOTYCZYŁA

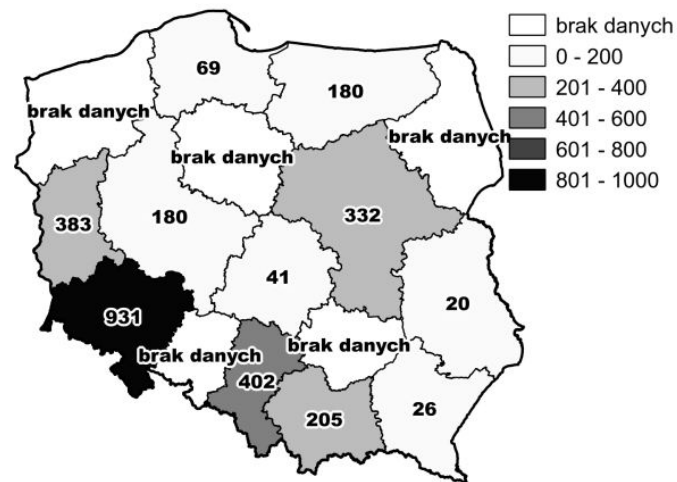
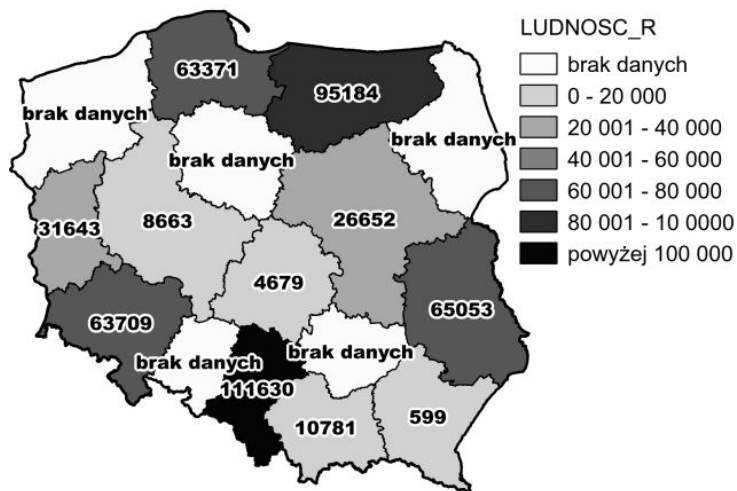
1. stanu zaawansowania delimitacji obszarów zdegradowanych i obszarów rewitalizacji
2. określenia zgodności programów z „Wytycznymi w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020”
3. wskaźników zastosowanych do wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji i ich wartości dla tych obszarów i dla całej gminy
4. wartości wskaźników przyjętych wartości referencyjnych
5. liczby ludności zamieszkującej te obszary
6. powierzchni obszarów zdegradowanych i obszarów rewitalizacji

Liczba obowiązujących programów rewitalizacji w Polsce, na podstawie wyników badania

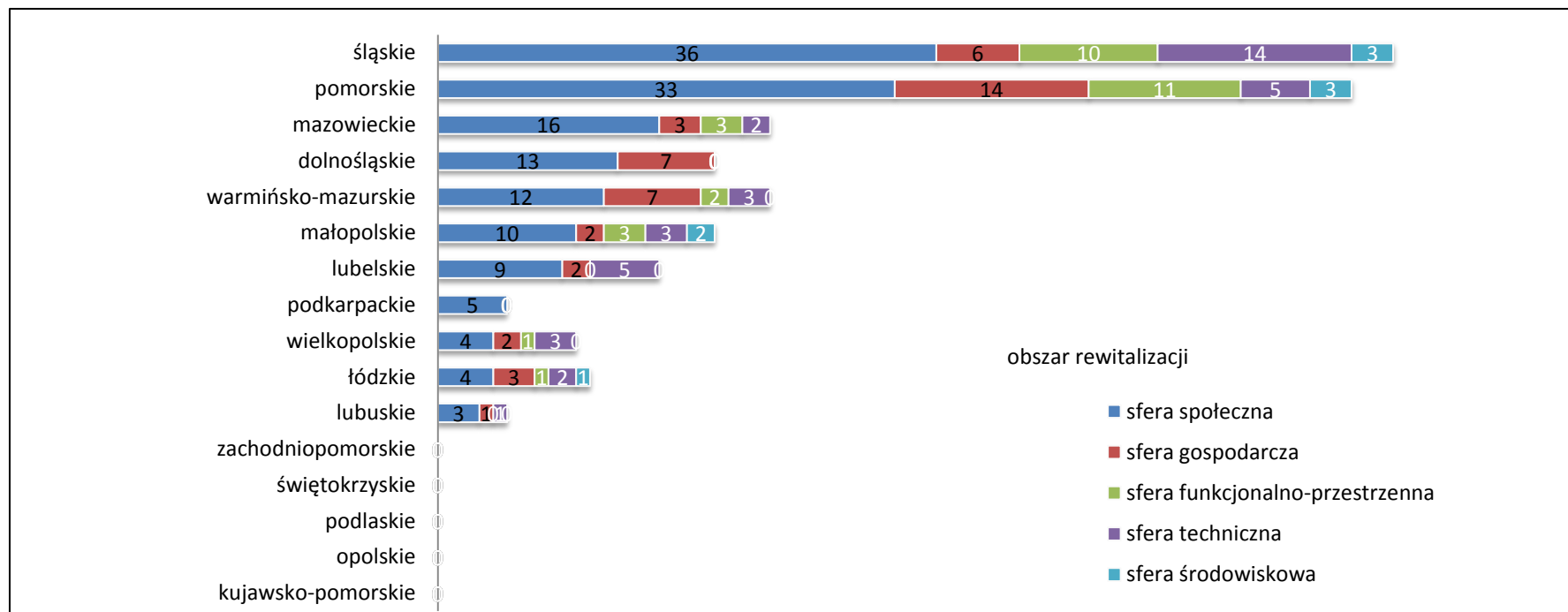

Realizacja zasady koncentracji

Średnia powierzchnia obszarów rewitalizacji / średnia liczba ludności zamieszkującej obszary rewitalizacji

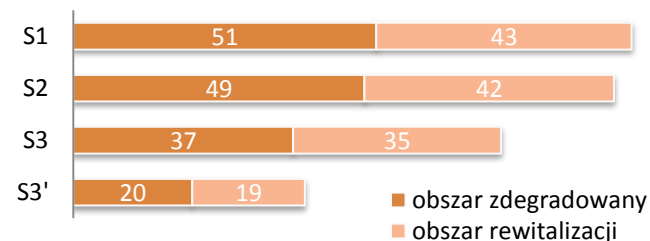
Liczba wskaźników w poszczególnych sferach wykorzystanych do wyznaczenia obszaru rewitalizacji

PRZYKŁAD

Większość wskaźników **sfer społecznej** dotyczyła pomiaru zagrożenia: **ubóstwem i wykluczeniem społecznym, bezrobocia, przestępczości** i szeroko rozumianego **kapitału społecznego**.

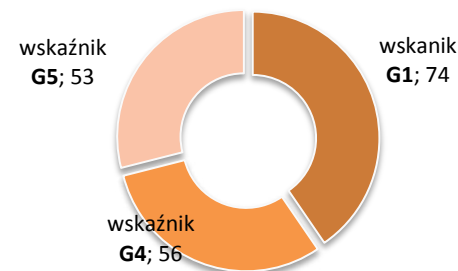
- liczby osób korzystających z zasiłków pomocy społecznej na 1 tysięcy mieszkańców** (wskaźnik S1, użyty odpowiednio 51 i 43 razy)
- udział długotrwale bezrobotnych wśród osób w wieku produkcyjnym** (S2, użyty odpowiednio w 49 i 42 przypadkach)
- liczba przestępstw na 1 tysięcy mieszkańców** (S3 zastosowany odpowiednio w 37 i 35 przypadkach)
- liczba przestępstw przeciwko rodzinie i opiece na 10 tysięcy mieszkańców** (S3' zastosowany w odniesieniu do 20 i 19 przypadków)

W analizie **sfer gospodarczej** dominowały wskaźniki:

- Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej na 100 osób** (wskaźnik G1 zastosowany 74 razy)
- odsetek osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców** (G4, zastosowany w gminach 56 razy),
- odsetek osób bezrobotnych z wykształceniem gimnazjalnym i niższym w ogólnej liczbie bezrobotnych** (G5, zastosowany w gminach 53 razy)

degradacja w sferze gospodarczej

cd.

W sferze funkcjonalno-przestrzennej:

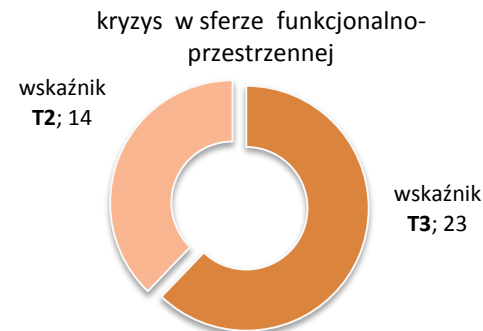
- 1. przeciętna powierzchnia użytkowa lokalu na osobę** (wskaźnik T3 zastosowany w delimitacji obszarów zdegradowanych i obszarów rewitalizacji 23 razy)
- 2. udział budynków mieszkalnych wybudowanych przed rokiem 1970 w ogólnej ich liczbie** (T2 zastosowany 14 razy).

W sferze technicznej:

- 1. budynków mieszkalnych, powstałych przed 1970 r.**, analizowany w dwóch ujęciach w tym jako: T2 - *Udział budynków mieszkalnych wybudowanych przed rokiem 1970 w ogólnej ich liczbie* oraz T2' - *liczba budynków mieszkalnych zamieszkałych powstałych przed 1970 r.* (wskaźniki T2 i T2' zastosowane 30 razy w delimitacji obszarów zdegradowanych i obszarów rewitalizacji)
- 2. powierzchni użytkowej lokali mieszkalnych** (T3, użyty 12 razy)

W sferze środowiskowej

- 1. udział procentowy budynków generujących niskie emisje w ogólnej liczbie budynków** (wskaźnik Ś3 zastosowany 12 razy w analizie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji).

Gminy dążą do zilustrowania podobnymi wskaźnikami różnych problemów i oznak degradacji. Korzystają z elastycznej formuły Wytycznych i/lub ustawy, ale potrzebują wskazówek, jakie wskaźniki mogą być w tym pomocne.

PRZYKŁADY

Powiązanie widoczne było pomiędzy wskaźnikami przyjmowanymi do analizy kryzysu we wszystkich sferach, w tym m.in. **sferę społeczną i gospodarczą, w zakresie:**

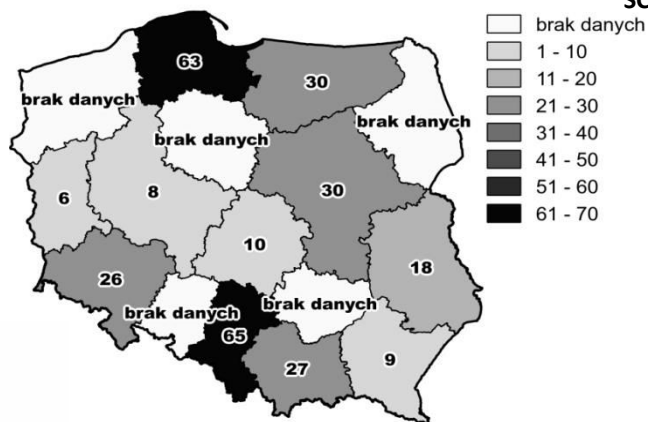
1. **przedsiębiorczości** powiązanej z zarejestrowanymi podmiotami gospodarki narodowej
2. **bezrobocia** powiązanego z wykształceniem, wiekiem, aktywnością kobiet
3. **bezpieczeństwa publicznego** związanego z przestępczością
4. **demografii** w kontekście spadku liczby ludności, obciążenia demograficznego

Wskaźniki dobierane indywidualnie a specyfika obszarów

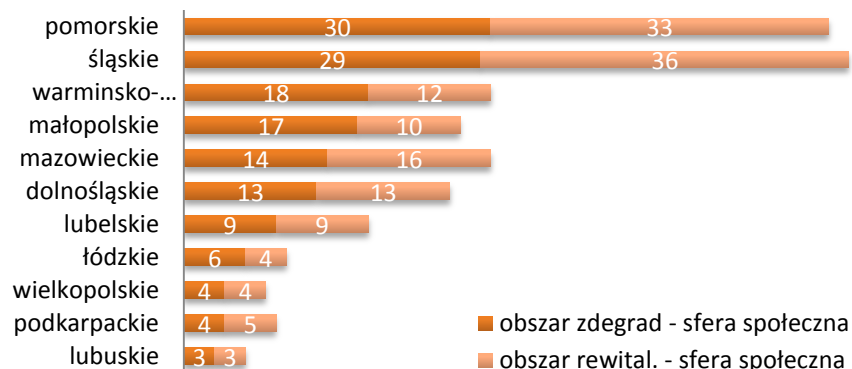
W większości województw gminy w ramach analizy kryzysu w obszarach zdegradowanych i obszarach rewitalizacji wybierały indywidualne metody delimitacji oparte na indywidualnie dobranych wskaźnikach.

Województwo pomorskie narzuciło grupę standardowych wskaźników tzw. obligatoryjnych i fakultatywnych (wraz z możliwością uzupełniania lub lekkiej jej modyfikacji). Gminy stosowały zaproponowane jak i indywidualne wskaźniki

SCHEMAT: Rozkład przestrzenny liczby wskaźników stosowanych do analizy obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji

SCHEMAT: Liczba wskaźników dobranych przez gminy w analizie degradacji sfery społecznej, z podziałem na województwa

Gminy w większości przeprowadzonych analizach sfer degradacji przyjmowały **indywidualnie dobrane wskaźniki**. Niestandardowe i nietypowe wskaźniki z jednej strony wynikały z potrzeb i charakterystyki gminy, obszarów zdegradowanych i obszarów rewitalizacji, a z drugiej strony z możliwości pozyskania danych.

SCHEMAT: Liczba wskaźników dobranych przez gminy z podziałem na poszczególne sfery degradacji w ujęciu regionalnym

PRZYKŁAD

Przykłady wskaźników w sferze społecznej ilustrujących specyfikę obszaru, które zastosowano w gminach województwa:

- **dolnośląskiego** → dot. edukacji dzieci i uzależnień alkoholowych
- **łódzkiego** → dot. zamieszkiwania osób z niepełnosprawnością, bezrobocia wśród młodych osób
- **lubelskiego** → dot. wspierania niepełnych rodzin
- **małopolskiego** → uzależnień alkoholowych, wspierania osób z niepełnosprawnością lub długotrwanie chorych, aktywności zawodowej kobiet
- **śląskiego** → dot. aktywności zawodowej kobiet, wspierania macierzyństwa, niepełnosprawności wśród dzieci, lokalizacji miejsc przestępstw i wykroczeń
- **mazowieckiego** → dot. liczby mieszkań socjalnych, liczby dożywianych dzieci
- **warmińsko-mazurskiego** → dot. osób podejmujących leczenie uzależnień, osób zaangażowanych w sprawy lokalne, liczby dożywianych dzieci
- **pomorskiego** → dot. zdrowia psychicznego, osób przymusowo skierowanych na leczenie uzależnienia, mieszkań komunalnych z zaległościami czynszowi

cd. PRZYKŁAD

Przykłady wskaźników w sferze funkcjonalno-przestrzennej ilustrujących specyfikę obszaru, które zastosowano w gminach województwa:

- **małopolskim** → dot. dostępu do usług publicznych i placówek ochrony zdrowia i geologii w tym osuwisk terenu czy lokalnych podtopień
- **śląskim** → dot. dostępu do ośrodków służby zdrowia i komunikacji publicznej, powierzchni pustostanów
- **pomorskim** → dot. intensywności zabudowy, szkodliwych materiałów wykończeniowych w budownictwie mieszkaniowym i dostępu do podstawowych usług
- **warmińsko-mazurskim** → dot. dostępu do ośrodków służby zdrowia i dostępu do transportu publicznego, analizy bezpieczeństwa na drogach publicznych

WNIOSKI I REKOMENDACJE

1. Najczęściej stosowane wskaźniki w gminach odnoszą się do typowych i analizowanych również w perspektywie 2007-2013 wskaźników.
2. Gminy powinny tak dobierać wskaźniki, aby obrazować przy ich pomocy degradację w określonej sferze, potrzebne jest upowszechnienie dobrych praktyk w zakresie wskaźnikowania negatywnych zjawisk i lokalnych potencjałów.
3. Indywidualne dobierane w gminach wskaźniki powinny być podstawą prac nad delimitacją obszarów zdegradowanych i obszarów rewitalizacji
4. Indywidualne dobierane wskaźniki w gminach umożliwiły wskazanie charakterystycznych cech gmin, regionów co może posłużyć w przyszłości do przeprowadzenia analizy / weryfikacji poprawy stanu obszarów rewitalizacji

INSTYTUT ROZWOJU MIAST

ul. Cieszyńska 2
30-015 Kraków
www.irm.krakow.pl
NIP: 677-22-01-345

DZIĘKUJEMY ZA UWAGĘ

INSTYTUT ROZWOJU MIAST o. WARSZAWA
dr Aleksandra Jadach – Sepiolo
E-mail: a.jadachsepiolo@gmail.com

dr inż. arch. Bogna Krystek – Kucewicz
E-mail: bkrystek@irm.krakow.pl